

запобігають утомлюваності, підносять рівень знань, формують уміння й навички. Чим коротші та зрозуміліші будуть коментарі, тим швидше й міцніше в дітей утворюватиметься орфографічний стереотип, який і забезпечить високу грамотність.

Однак зауважимо, що коментовані вправи — не універсальний прийом, і він не може замінити та витіснити інші тренувальні вправи, перевірені і схвалені правописною практикою. Саме вони і стануть предметом нашого подальшого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біляєв О. М. Лінгводидактика рідної мови: Навч.-метод. посібн. — К.: Генеза, 2005. — 180 с.
2. Козачук Г. О. Підвищення грамотності учнів: Навч.-метод. посібн. — К.: Освіта, 1995. — 161 с.
3. Методика викладання української мови в середній школі: Навч. посібн. /І.С. Олійник, В. К. Іваненко, Л. П. Рожило, О. С. Скорик; За ред. І. С. Олійника. — К.: Вища шк., 1989. — 439 с.
4. Методика вивчення української мови в школі: Метод. посібн. /О. М. Біляєв, В. Я. Мельничайко, М. І. Пентилюк, Г. Р. Передрій, Л. П. Рожило. — К.: Рад. шк., 1987. — 246 с.
5. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах: Підручн. для студ. /За ред. М. І. Пентилюк. — К.: Ленвіт, 2005. — 400 с.
6. Методика викладання української мови: Навч. посібн. для учнів педучилищ /За ред. С. І. Дорошенка. — К.: Вища шк.: 1989. — 422 с.
7. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах: Посібн. для студ. / За ред. М. І. Пентилюк. — К.: Ленвіт, 2003. — 302 с.
8. Яворська С. Т. Робота з орфографії у процесі вивчення будови слова і словотвору: Монографія. — Донецьк: Лебідь, 2000. — 198 с.

Світлана КОРОЛЬ

МОТИВАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті розглядається питання професійної спрямованості навчання іноземної мови студентів технічних спеціальностей та приділено увагу важливості мотивації. Автор розглядає погляди науковців щодо визначення понять мотивація і мотив, а також наводить декілька класифікацій мотивів навчання, і на цій основі вибирає види мотивів, необхідних для професійної спрямованості навчання іноземної мови студентів технічних університетів.

Входження України в європейську спільноту вимагає підготовки фахівців із знанням іноземної мови. За останні роки вивчення іноземної мови стає дедалі популярнішим. Якщо раніше її починали вивчати з 5-го класу загальноосвітньої школи (винятком були спеціалізовані школи з поглибленим вивченням іноземної мови, де її вивчення починалося з 1-го класу), то нині багато батьків зацікавлені в тому, щоб їх діти змалку вчили іноземну мову. Отож зараз її починають вивчати з дитячого садочка. Незалежно від того, ким захоче стати дитина в майбутньому батьки розуміють, що знання іноземної мови не завадить.

Випускники шкіл приходять у ВНЗ з певними знаннями з іноземної мови і тут важливо не тільки поглибити їх знання, а й надати їм професійної спрямованості відповідно до обраної професії.

Мета статті — проаналізувати вплив мотивації на вивчення іноземної мови та визначити види мотивів, які важливі для її професійного спрямування у студентів технічних спеціальностей.

Вивченням проблеми професійної спрямованості займалися такі науковці, як М. Махмутов, В. Волкова, О. Томащук, Г. Кашканова, О. Коваленко та ін. Значний внесок у дослідження мотивації навчання зробили А. Маркова, Т. Матіс, О. Орлов, Є. Лійн, О. Коваленко та ін.

Насамперед з'ясуємо зміст поняття “професійна спрямованість”. У тлумачному словнику спрямованість трактується як направленість, напрямок. Ширше розкривається поняття дієслова “спрямовувати”: надавати потрібного напрямку діяльності, вчинкам, розмові; орієнтувати когонебудь певним чином; зосереджувати на чому-небудь зусилля, енергію, здібності й ін. [1, 1183], а слова “професійний” — як пов'язаний з певною професією [1, 995].

Цікавою є думка дослідників щодо визначення професійної спрямованості. Так, на думку О. Коваленко, “професійна спрямованість включає свідоме бажання виконати якісно професійну діяльність, що припускаємо, інтерес до неї, розуміння важливості заданої діяльності у відповідній професійній сфері” [2, 151].

Цікавим є визначення, яке дає В. Волкова: “Професійна спрямованість — це комплекс цілеспрямованих педагогічних впливів, що ґрунтуються на знанні закономірностей розвитку особистості, враховують специфічні вимоги професії до людини та вплив факторів об’єктивного й суб’єктивного порядку на процес формування” [3, 4].

Викладаючи іноземну мову з урахуванням її професійної спрямованості, є можливість підготувати спеціаліста європейського гатунку, який буде конкурентоспроможним у професійній сфері не тільки у своїй країні, а й на світовому просторі. Таким чином, навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей потрібно спрямовувати на професійне спілкування, тобто вміння користуватись іноземною мовою у своїй професійній сфері.

Вживаючи термін “професійне спілкування”, ми підтримуємо науковців, котрі розрізняють мову професійного та мову ділового спілкування. Під першою розуміється лінгвістично організована система мовлення, що використовується представниками певної галузі для спілкування в ситуаціях, які безпосередньо пов’язані тільки з професійними аспектами трудової діяльності [4, 45]; а під другою — що використовується фахівцями різних галузей для спілкування у ситуаціях, які безпосередньо або опосередковано, через соціально-побутові стосунки пов’язані з діловою активністю, котра мотивована потребами професійної діяльності [4, 46].

Ми вважаємо, що потрібно розрізняти ці поняття, оскільки фахівцю технічної спеціальності потрібно володіти іноземною мовою як у побутовому і діловому, так і професійному спілкуванні. Вивчення іноземної мови у школі охоплює перші два аспекти (побутове та частково ділове спілкування), а навчання професійному спілкуванню повністю є завданням ВНЗ.

Треба відзначити, що, не зважаючи на популяризацію іноземної мови, деякі школярі, збираючись вступати у технічні ВНЗ зосереджують свою увагу, як правило, на точних дисциплінах, а гуманітарні науки, серед них й іноземна мова, відходять на другий план. Разом із профільюючими предметами у технічному ВНЗ іноземна мова теж може сприйматись як другорядний предмет, а тому ігноруватись студентами. Завданням викладача є розкрити важливість і професійну необхідність знання іноземної мови.

З’ясуємо, де можуть знадобитися знання іноземної мови фахівцю технічного профілю:

- при користуванні технічною літературою з іншомовних джерел;
- при спілкуванні з іноземними спеціалістами, що працюють у цій галузі;
- під час відвідування міжнародних конференцій, семінарів;
- під час стажування за кордоном;
- для працевлаштування на світовому просторі;
- у веденні ділової переписки із зарубіжними партнерами;
- у побутовому спілкуванні під час закордонних відряджень, подорожей, у приватних зв’язках.

Отже, навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей може мати позитивні результати за умови її професійної спрямованості. Задля цього потрібно формувати пізнавальну мотивацію і професійний інтерес, використовувати нові форми і методи навчання, оновлювати його зміст, забезпечувати міжпредметні зв’язки іноземної мови з профільними дисциплінами, визначити оптимальний обсяг знань з іноземної мови, необхідний для професійного спілкування.

Важливу роль у навчанні іноземної мови відіграє мотивація. В зв’язку з цим детальніше розглянемо це питання.

За визначенням О. Коваленко, мотивація — це спонукання або так звані психічні явища, які стали спонуканням для тієї або іншої дії, вчинку, визначають активність особистості або її спрямованість на досягнення запланованого результату [2, 320].

Є. Ільїн наводить ще декілька визначень терміну мотивації провідних науковців. Одні бачать в цьому понятті сукупність факторів, які підтримують і спрямовують, тобто визначають

поведінку, другі — сукупність мотивів, треті — спонукання, що обумовлює активність організму і визначає її спрямованість [5, 65].

Щодо терміна “мотив”, то О. Коваленко вважає, що це усвідомлена потреба, яка спричиняє активність людини, визначає її скерованість [2, 320]. А. Маркова дає таке визначення: мотив — це спрямованість людини на окремі сторони навчальної роботи, пов’язана з внутрішнім ставленням людини до неї [6, 15].

Звідси зрозуміло, що різне тлумачення сутності мотиву пояснює існування кількох класифікацій мотивів. А. Маркова розподіляє мотиви на пізнавальні та соціальні і вважає, що ті й інші мають різні рівні. Так, пізнавальні мотиви характеризуються такими рівнями:

- широкі пізнавальні мотиви — орієнтація на опанування новим знаннями;
- навчально-пізнавальні мотиви — орієнтація на засвоєння засобів добування знань, прийомів самостійного набування знань;
- мотиви самоосвіти — орієнтація на здобуття додаткових знань і подальша побудова спеціальної програми самовдосконалення.

Розглядаючи соціальні мотиви, називають наступні рівні:

- широкі соціальні мотиви — обов’язок і відповідальність, розуміння соціальної значущості навчання;
- вузькі або позиційні мотиви — прагнення зайняти певну позицію у відношеннях з оточуючими, отримати їх схвалення;
- мотиви соціальної співпраці — орієнтація на різні засоби взаємодії з іншими людьми [6, 15].

В Є. Ільїна знаходимо таку класифікацію мотивів:

- мотив пізнавальний;
- мотив — прагнення до результату (мотиви досягнення);
- мотив — прагнення до діяльності;
- мотив успіху;
- мотив самоповаги, самоактуалізації [5, 139].

О. Коваленко виокремлює внутрішню та зовнішню мотивації. Якщо зовнішня заснована на заохоченнях, покараннях та інших видах стимуляції, то основу внутрішньої мотивації становлять фактори, які пов’язані з внутрішнім усвідомленням особистістю своєї поведінки [2, 321].

Ми погоджуємося з точкою зору Є. Ільїна, що мотивація і мотиви завжди внутрішньо обумовлені, але можуть залежати від зовнішніх факторів, спонукатись зовнішніми стимулами. Обставини, умови, ситуація набувають значення для мотивації лише тоді, коли стають важливими для людини, задоволення її потреб і бажань. Тому зовнішні фактори повинні в процесі мотивації трансформуватись у внутрішні [5, с. 68].

Говорячи про мотиви, важливі для професійного спрямування навчання іноземної мови студентів технічних спеціальностей, ми визначаємо такі:

- пізнавальний, який спонукає опановувати знання з іноземної мови для професійного спілкування;
- мотив успіху, що орієнтує на успішну професійну діяльність за умови знання іноземної мови;
- мотив самоповаги, самоактуалізації, який забезпечує впевненість особистості у власних силах (в нашому випадку — це оволодіння іноземною мовою) і сприяє активній навчально-пізнавальній діяльності;

У процесі дослідження ми перевірили, наскільки розвинута мотивація у студентів технічних спеціальностей, котрі вивчають німецьку мову (загальна кількість студентів — 145 осіб). Зауважимо, що незважаючи на розроблені спецкурси ділової та технічної іноземної мови і результати бесід зі студентами, виявили декілька причин низької мотивації щодо її вивчення:

- не впевненість у тому, що колись доведеться застосовувати знання німецької мови (23%);
- думка, що мовою міжнародної комунікації є англійська, а не німецька (18,5%);

- страх перед складністю німецької граматики, бажання використати час, відведений на вивчення німецької мови, для більш важливих предметів або власних справ (10,4%);
- недостатність контактів з носіями німецької мови (48,1%).

Вирішити ці проблемні питання можна за допомогою формування мотивації студентів, змінивши їх негативне та байдуже ставлення до вивчення іноземної мови на позитивне, яке зробить процес навчання свідомим, відповідальним, активним.

Для того, щоб розвинути бажані мотиви, потрібно забезпечити відповідні умови. До умов, які сприяють формуванню мотивації навчання, належать:

- приємна, ненапружена атмосфера на занятті;
- використання викладачем різних форм роботи;
- участь кожного студента у роботі;
- енергійна поведінка викладача;
- використання рольових ігор, дискусій.

Серед умов, які сприятимуть формуванню мотивів щодо професійної спрямованості навчання іноземної мови студентів технічних спеціальностей, визначаємо:

- забезпечення студентів інформацією про програми обміну студентів з їхнього профілю;
- спонукання до участі у міжнародних конференціях і семінарах;
- наведення прикладів про випускників, які працевлаштувались і використовують у роботі знання німецької мови;
- ознайомлення студентів з вимогами до сучасних спеціалістів, акцентуючи на значенні іноземної мови.

Таким чином, проведене дослідження дає підстави стверджувати, що професійне спрямування навчання іноземної мови студентів технічних ВНЗ можливе за наявності справжньої мотивації та прагнення. Викладачі повинні усвідомлювати, що мотивація не виникає сама по собі, її потрібно формувати, розвивати, підтримувати, забезпечуючи відповідні умови навчання. У подальших дослідженнях ми плануємо дослідити важливість міжпредметних зв'язків, рефлексії, професійного мислення, оптимального обсягу знань для професійної спрямованості навчання іноземної мови студентів технічних спеціальностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. — Київ-Ірпінь: Перун, 2001. — 1440 с.
2. Коваленко Е. Э. Методика профессионального обучения: Учебник для инженеров-педагогов, преподавателей спецдисциплин системы профессионально-технического и высшего образования. — Харьков: Штрих, 2003. — 480 с.
3. Волкова В. В. Формування професійної спрямованості студентів-менеджерів на початковому етапі навчання (на матеріалі англійської мови): Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. — Луганськ, 2000. — 19 с.
4. Ділова англійська мова: Проект програми з курсу ділової англійської мови для вищих навчальних закладів України. — К.: British Council in Ukraine, 1998. — 74 с.
5. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. — СПб: Питер, 2000. — 512 с.
6. Маркова А. К., Матис Т. А., Орлов А. Б. Формирование мотивации учения: Книга для учителя. — М.: Просвещение, 1990. — 192 с.